YARGITAY VE İSTATİSTİKSEL GÖRÜNÜM

Dr. Mustafa Tören YÜCEL (*)

Mahkemelerin hükümlerini yargısal denetime yetkili yüksek mahkeme olan Yargıtay 18.10.1982 gün ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 154 üncü maddesinde Yüksek Mahkemeler kapsamında ele alınmış ve Anayasaya göre yapılan düzenleme sonucu hazırlanan 2797 sayılı Yargıtay Kanunu 8.2.1983'de yürürlüğe girmiştir. Bu tarihte 16 Hukuk ve 9 Ceza Dairesinden oluşan Yargıtay'a 3749 sayılı Kanunla 5 Daire ilave edilerek Yargıtay'da 20 Hukuk, 10 Ceza Dairesi olarak; toplam daire sayısı 30 ve toplam üye kadrosu da 236'ya yükselmiştir.

Bu örgütsel görünüm, beş yıllık kalkınma planlarında kurulması gereği irade edilen istinatı gündeme getirmektedir. İstinaf, özellikle maddi olay sorunlarının, ilk mahkemeden sonra ikinci kez yeni baştan incelenmesini öngören ikinci derece bir mahkemedir. Bu da ancak "sözlülük, açıklık ve yüzyüzelik" ilkelerine göre tarafların ve tanıkların katıldıkları bir duruşmayla olanaklıdır. İstinatın evrensel tanımı da, olayın doğru olup olmadığının ikinci kez incelenmesi şeklindedir. Nitelik açısından düzeltme yoludur. Çünkü esasa hükmeder. Temyizin amacı ise, içtihat birliğini sağlamaktır. Olay yargılaması söz konusu olmaz; yöntem olarak düzeltme değil, bozma yoludur. Türk Yargıtay'ı ise her ikisini yapar görünen kendine özgü bir mahkemedir. Yargıtay'ı temyiz işlevine kavuşturmak üzere istinat mahkemeleri gereği güncelliğini koruyagelmektedir (1).

(*) Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürü.

(1) S. Selçuk "Yargıtay'ın (Bozma Mahkemesinin) ve Temyiz Yolunun İyi Algılanması ve Kurumsallaşması Sorunları" Yargıtay Dergisi C. 18 (Ocak-Nisan 1992) ss. 19-44.

Bu gereksinme, bir kez daha altıncı beş yıllık kalkınma planında (1990-1994) yinelenmiş "... Yargıtay'ın bir içtihat mahkemesi halinde çalışmasını sağlamak amacıyla yasal düzenleme yapılacağı şeklindeki emredici normu vaz edilmiştir (2).

Hiç kuşkusuz, istinaf mahkemesi temyizin yerini dolduramayacağı gibi temyiz de istinafın yerini dolduramaz. Her ikisi de ayrı işlevleri olan kurumlardır. Ne var ki, Yargıtay'ın istinaf boşluğunu doldurmaya çalışması ile daireler düzeyinde "istinat mahkemesi" "kurullar" düzeyinde de temyiz mahkemesi görünümü ortaya çıkmaktadır.

Çeşitli ülkeler mahkeme sistemi ve iş yükü dağılımını içeren aşağıdaki tablo incelendiğinde, Türk Yargıtay'ının sui generis bir üst mahkeme niteliğinde olduğu görülecektir.

Olağan ve olağanüstü yargı yolları bağlamında Yargıtay'ın durumsallık kuramına göre bugünkü işlevini değerlendirmek üzere istatistiki verilerin analiz ve değerlendirilmesine giriştiğimiz türündeki bu ilk inceleme örgütün ne türden koşullar ve ortam içinde bulunduğunu göstermek bakımından anlamlıdır.

---

(2) Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) R.G. (6.7.1989) Sayı: 20217 s. 193.

Ülke	Temyiz Mahkemesi Statüsündeki Mahkemeler	Yıllık Karar Sayısı	İstinaf Mahkemesi Sayısı	Yıllık Karar Sayısı	Diğer Mahkemeleri Sayısı	Yıllık Karar Sayısı
Avüsturya	Yargıtay	4.700	4	26.000	230	4.000.000
	Anayasa Mah.	2.000	–	–	–	–
	Danıştay	41.00	–	–	–	–
Belçika	Yargıtay	3.200	5	38.000	–	6.000.000
Danimarka	Yargıtay	300	2	9000	84	250.000
Almanya	Anayasa Mah.	2.600	9	–	–	2.600
	Yargıtay	8.000	20	63.000	–	2.100.000
	Sosyal Mah.	700	11	8.000	–	56.000
	İş Mahkemesi	500	24	7.000	–	92.000
	Mali Mah.	2.800	–	–	–	23.000
	Danıştay	3.400	10	15.000	–	18.000
Finlandiya	Yargıtay	3.800	4	12.000	105	160.000
	Danıştay	5.900	3	7.000	18	47.000
Norveç	Yargıtay	800	5	4.100	96	37.000
Portekiz	Anayasa Mah.	400	1	1.000	–	–
	Yargıtay	1.800	4	15.000	–	1.130.000
	Danıştay	2.200	–	–	–	–
İsveç	Yargıtay	200	–	–	–	–
	Yük. İdari Mah.	300	–	–	–	–
	Yük. İş Mah.	200	10	48.000	124	300.000
	Yüksek Konut Mah.	700	–	–	–	–
	Yük. Sos. Sig. Mah.	1.100	–	–	–	–
İsviçre	Federal Mah.	4.100	26	Veri Yok	–	Veri Yok
Türkiye	Anayasa Mah.	65	–	–	–	–
	Uyuşmazlık Mah.	69	–	–	–	–
	Yargıtay	326.267	–	–	646 (*)	1.966.667
	Danıştay	29.527	22	16.438	22	115.101

(*) Diğer mahkemeler sayısı il ve ilçe bazında alınmıştır.

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına 1991 yılında geçen yıldan kalan ve yeni gelen 130.777 dosyadan % 68'i yıl içinde sonuçlandırılırken, ortalama sürenin 134 gün olduğu hesaplanmıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gelen ve çıkan dava ile değişmelerin yıllara göre dağılımı ve ortalama bekleme süresi aşağıda gösterilmiştir.

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI İŞ YÜKÜ DAĞILIMI VE DEĞİŞİMİ

(1984–1991)

Yıllar	Yıl İçinde Gelen	Değişim	Çıkan	Değişim	Kalan	Değişim	Ortalama Bekleme Süresi (Gün)
1983	80101	100	71800	100	32758	100	136
1984	88267	110	90423	126	30602	93	128
1985	90687	113	88150	123	33139	101	128
1986	105772	132	103127	144	35784	109	119
1987	95888	120	119880	167	11792	36	79
1988	78769	98	88037	123	2524	8	31
1989	99492	124	86696	121	15320	47	35
1990	100737	126	86554	121	29503	90	86
1991	101274	126	89457	125	41320	126	134

1988 yılındaki azalma eğilimi 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun 4.maddesinin 4. fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanunla (uygulamada asıl mahkumiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen para cezası veya tedbirdir) hükmü sonucu olup; 1988 yılına Yargıtay Başsavcılık katında devreden iş sayısı 2524'e inmiştir (3).

Ne varki, 3506 sayılı Kanunun 6. maddesi ile getirilen (bu hükmün uygulanması, kanun yollarına başvurmada engel teşkil etmez) hükmü bu trendi durdurmuş; ilk derece ceza mahkemesi kararlarından temyiz edilen karar oranı % 16-17'yi bulmuştur (4). Bu durumda, ertesi yıla devreden iş yükü 1983 yılındaki te-

(3) Kanun No. 3335 Kabul T: 15.4.1987 R.G. (24.4.1987) Sayı: 19440.

(4) Kanun No. 3506 Kabul T: 7.12.1988 R.G. (14.12.1988) Sayı: 20019.

mele göre % 26'lık bir artışla 126'ya ulaşmış ve Başsavcılıkta bir işin ortalama bekleme süresi 1988 yılında 31 güne düşmüşken 1991 yılında bu süre 134 güne yükselmiştir (5).

CEZA DAİRELERİ VE GENEL KURULU

1991 yılı itibariyle 10 ceza dairesinde toplam 101.637 dosyadan % 91'i yıl içinde sonuçlandırılmış ve ortalama süre 47 gün olarak hesaplanmıştır. Ceza Genel Kurulunda ise 399 dosyadan % 93'ü yıl içinde sonuçlandırılmış ve ortalama süre 30 gün bulunmuştur. Ceza Daireleri ve Genel Kurulunca verilen kararlar ile ortalama yargılama süresi dağılımları aşağıda gösterilmiştir.

Ceza dairelerince verilen kararlardan "red" kararına ait verilerin 1987-1988 yıllarında % 10-12.9 bulması uygulayıcıların yeni çıkan yasaları iyice belliyememelerinden ileri gelmektedir. Nitekim, anılan yıllarda Türk Ceza Kanununu değiştiren yasa sayısı altıyı bulmuştur. Aynı olgu etkisini bozma kararlarında göstermiş ve bozma karar oranı % 41.5'e yükselmiştir.

Hiç kuşkusuz, yeni yasalar hakkında bilinçlenme belli bir süreci gerektirmektedir. Yasaların hazırlanması anından yasalaşması anına kadar geçen aşamalarda etkilenecek kişilerin ve uygulayıcıların bilgilendirilmesi ve görüşlerin alınması sosyolojik bir gereksinmedir. Bu sürecin belli bir süreyi kapsadığı da unutulmamalıdır.

Ceza dairelerindeki onama kararlarının yıllar itibariyle dağılımı 1989 yılı dışında % 50'lerde toplanmış ve 1991 yılı sekiz yıllık sürede en üst oranı gösteren yıl olmuştur (% 57.9). Ceza Genel Kurulunca verilen kararlardan "bozma"lar yıllar itibariyle belli bir yüzdeyi (ortalaması % 52.71) korurken onama kararlarında % 30.2'lik bir paydan % 14.8'lik bir azalma ile 1991 yılında % 15.4'e inmesi Yargıtay Ceza Daireleri kararlarındaki isabet açısından oldukça olumlu bir gelişmedir. "Geri Çevirme"deki yüzde

(5) İş yükünün artış göstermesi durumunda Birinci Masa dışında görevli Başsavcılık Cumhuriyet Savcılarına diğer masa işleri de dağıtılmaktadır-Karma Okuma. Bu uygulamanın ceza dairelerince eleştiri konusu edildiğine tanık olunmuş; uzmanlaştırıldığı masa dışı işler hakkında nitelikli tebliğname düzenlenemediği; itiraz ve karar düzeltme yoluna gidilmesi olasılığının düşük olduğu belirtilmiştir.

(1.1.1991 – 31.1.1991)

	GELENLER			ÇIKANLAR										KALANLAR		
Daireler	Geçen Yıldan Kalan	Yeni Gelen	Toplam	Onama	Bozma	Bir Bölümde Onama Bir Bölümde Bozma	Red	Geri Çev.	Dai-reye	Yarg. Yeri Belirt-me	Davanın Başka Yere Akta-rılması	Düşme Zaman Aşımı	Düşme Af	Toplam	Devir	Ortalama Yargılama Süresi (Gün)
Ceza Genel Kurulu	33	366	399	57	194	1	6	17	44	44	0	7	1	371	28	30
1. Ceza	293	3297	3590	2278	713	218	56	52	0	0	0	1	0	3318	272	31
2. Ceza	793	13270	14063	7286	4962	475	580	161	0	0	0	0	0	13464	599	19
3. Ceza	4862	16318	21180	11832	4421	0	290	146	0	1182	7	370	0	18248	2932	81
4. Ceza	860	8172	9032	5576	1911	243	390	71	106	0	0	64	0	8361	671	33
5. Ceza	735	5271	6006	3664	1516	232	124	132	0	0	0	14	0	3682	324	35
6. Ceza	888	8840	9728	5614	2872	231	249	77	0	0	0	0	0	9043	685	32
7. Ceza	4673	11730	16403	6253	5206	0	1272	894	0	0	0	100	1425	15150	1253	79
8. Ceza	856	13545	14401	7855	3202	150	607	401	0	0	0	866	0	13081	1320	29
9. Ceza	264	5094	5358	3047	1497	57	182	202	0	0	0	0	0	4985	373	23
10. Ceza	0	1876	1876	330	257	0	61	14	3	179	2	0	301	1147	729	87
TOPLAM	14257	87779	102036	53792	26751	1607	3817	2167	153	1405	9	1422	1727	92850	9186	49

oranının 1984 yılında 1.4 iken, 1991 yılında 2.3'e yükselmesi ilk derece mahkemelerindeki temyiz incelemesinin yeterince yapılmadığını göstermektedir. Bu veriler ışığında, ilk derece ceza mahkemelerince verilen her beş karardan ikisi; direnme kararları bakımından Yargıtay Ceza Dairelerince verilen her beş karardan biri "isabetli" değildir.

1984-1991 YILLARI İTİBARİYLE YARGITAY CEZA DAİRELERİ VE CEZA GENEL KURULUNCA VERİLEN KARARLARIN ORANSAL (%) DAĞILIMI

Yıllar	Çıkan Dava	Onama	Bozma	Bir Böl. Onama Bir Böl. Bozma	Red	Geri Çevirme	Daireye	Yargı Yeri Belirtme	Düşme
CEZA DAİRELERİ									
1984	78753	55.5	33.2	1.0	5.7	1.4	0.1	2.4	0.7
1985	80851	54.8	36.3	1.0	4.0	1.7	0.1	1.3	0.8
1986	87809	57.1	33.0	1.0	4.3	1.4	0.1	1.0	2.1
1987	99050	57.1	28.5	0.8	10.0	1.7	0.1	1.0	0.8
1988	92772	52.5	27.9	0.9	12.9	2.2	0.1	1.0	2.5
1989	86321	45.6	41.5	1.4	5.6	2.5	0.2	1.3	1.9
1990	86525	56.5	29.8	1.6	4.3	2.5	0.1	1.2	4.0
1991	92850	57.9	28.6	1.7	4.1	2.3	0.2	1.5	3.7
CEZA GENEL KURULU									
1984	476	30.2	51.0	2.0	2.1	0.0	6.9	6.5	1.3
1985	687	26.0	56.5	1.3	0.6	0.6	7.0	7.0	1.0
1986	670	23.0	52.5	2.7	3.0	1.3	9.3	6.1	2.1
1987	707	23.0	45.1	1.4	5.0	0.4	13.0	6.8	5.3
1988	577	13.5	50.4	2.1	2.8	1.0	15.3	6.4	8.5
1989	422	16.4	56.6	0.7	0.7	1.2	11.6	10.4	2.4
1990	368	16.8	57.3	0.5	3.5	1.1	10.3	9.0	1.5
1991	371	15.4	52.3	0.3	1.6	4.6	11.9	11.9	2.0

Yıllar itibariyle ortalama iş bitirme süresi değerlendirildiğinde ceza genel kurulunun gösterdiği gelişmenin vardığı 30 gün varılabilecek en optimum değerdir. Son beş yıl içind 69 günlerden gelinen bu değer kurulun çalışma temposunun ne derece hızlı olduğunun belirgin bir kanıtıdır. Paralel türde gelişmeye ceza daireleri bakımından da tanık olunmaktadır. Aşağıdaki tabloda beş yıllık veri serisine yer verilmiştir.

(1987–1991)

	ORTALAMA YARGILAMA SÜRESİ (GÜN)				
DAİRELER	1987	1988	1989	1990	1991
CEZA GENEL KURULU	69	45	39	28	30
1. CEZA	18	15	14	23	31
2. CEZA	10	12	10	16	19
3. CEZA	71	179	161	138	81
4. CEZA	28	19	22	33	33
5. CEZA	199	92	57	51	35
6. CEZA	60	44	45	43	32
7. CEZA	117	240	198	128	79
8. CEZA	31	25	23	26	29
9. CEZA	130	111	94	38	23
10. CEZA	-	-	-	-	87
GENEL	74	98	77	64	47

İş yükü akışı itibariyle saptanan ortalama nominal yargılama sürelerinin bu olumlu görünümüne karşın 1989 yılı kesinleşmiş ceza mahkumiyetlerinden 133.323'ünün taraması sonucunda ilk derece mahkemesi karar tarihi ile kesinleşme tarihi arasındaki sürelerin mahkeme türüne göre dağılımını içeren aşağıdaki veri serileri aynı derece olumlu değildir.

DEVLET GÜVENLIK MAHKEMESİ

Süre (ay)	Ceza mahkumiyeti (%)	...den az süredeki ceza mahkumiyeti (%)
6	83.70	83.70
12	19.95	94.65
18	2.19	96.94
24	2.68	99.52
30	0.49	100.00

Süre açısından yoğunluk 0–6 ay arasında olup; 1989 yılındaki D.G.M. ceza mahkumiyetlerinin % 94.65'i 12 aydan az bir sürede kesinleşmekte ve karar tarihi ile kesinleşme tarihi arasında geçen sürenin ağırlıklı ortalaması 135 günü bulmaktadır.

Ağır Ceza Mahkemelerine ilişkin mahkumiyetlerdeki kesinleşme süresinde yoğunluk % 82.65 ile 0–6 ay arasında olup; genel dağılımda mahkumiyetlerin % 92.90'u 12 aydan az sürede kesinleşmektedir. Bu mahkemeye ait ayrıntılı dağılıma aşağıda yer verilmiş olup; karar tarihi ile kesinleşme tarihi arasında geçen sürenin ağırlıklı ortalaması 132 gündür.

A.C.M.

Süre (ay)	Ceza mahkumiyeti (%)	...den az süredeki ceza mahkumiyeti (%)
6	82.65	82.65
12	14.25	96.90
18	1.91	98.81
24	0.68	99.49
30	0.20	99.69
36	0.06	99.75
48	0.12	99.87
60	0.04	99.91
72	0.03	99.94
84	0.02	99.96
96	0.04	100.00

Asliye Ceza Mahkemelerindeki kesinleşme süresi yoğunluğu % 91.13 ile yine 0–6 ay arasında olup; % 96.67'si 12 aydan az bir sürede kesinleşmiştir. Karar tarihi ile kesinleşme tarihi arasında geçen sürenin ağırlıklı ortalaması 110 gün olup; süreler itibariyle % dağılımı ve birikimi % dağılımı (... den) az aşağıda gösterilmiştir.

As. C. M.

Süre (ay)	Ceza mahkumiyeti (%)	...den az süredeki ceza mahkumiyeti (%)
6	91.13	91.13
12	5.54	96.67
18	1.79	98.46
24	0.93	99.39
30	0.23	99.62
36	0.09	99.71
48	0.10	99.81
60	0.05	99.86
72	0.07	99.93
84	0.04	99.97
96	0.03	99.99
108	0.01	100.00

Sulh Ceza Mahkemelerindeki mahkumiyetlerin % 92.02'si 0–6 ay arasında; %96.56'sı ise 12 aydan az bir sürede kesinleşmektedir. Karar tarihi ile kesinleşme tarihi arasında geçen sürenin ağırlıklı ortalaması 118 gündür.

Bu mahkemeye ait ceza mahkumiyetlerinin süre itibariyle % dağılımı ile % birikimli (... den az) aşağıda gösterilmiştir.

Süre (ay)	Ceza mahkumiyeti (%)	...den az süredeki ceza mahkumiyeti (%)
6	92.02	92.02
12	4.54	96.56
18	1.74	98.30
24	0.91	99.21
30	0.33	99.54
36	0.11	99.65
48	0.11	99.76
60	0.11	99.87
72	0.06	99.93
84	0.05	99.98
96	0.01	99.99
108	0.01	100.00

HUKUK DAİRELERİ VE GENEL KURULU

İlk derece hukuk mahkemesi kararlarından % 70'in temyiz edildiği görülmektedir. Son altı yıl içinde Genel Kurul ve Hukuk dairelerine yeni gelen iş sayısı % 38 artış göstererek 1991 yılında 263.623 olmuştur. Geçen yıldan devredenlerle toplam iş yükü 365.651'dir. Bu işlerin % 68.38 karara bağlanmış olup; çıkanlar arasında "red" "geri çevirme" ve "ilgili daireye gönderme" türündeki karar sayısının sırasıyla 24.393, 12825 ve 26276 olması oldukça düşündürücüdür. Özellikle "ilgili daireye göndermenin" yıllar itibariyle (1987 yılındaki % 19.9'luk pay dışında) % 10 gibi oldukça yüksek bir oranı yıllarca koruması ve şimdiye dek bir soruna bir çözüm getirilmemesi (adli kırtasiyecilik) verimlilik ilkesi ile oldukça ters düşen bir görünümdür.

Bu konuda hazırladığımız "Hukuk Daireleri Görev Klavuzu" ısrarlı girişimlerimize karşın bilgilendirme broşürü olarak Teşkilata gönderilmemiştir. Bu klavuzla birlikte Yargıtay Başkanlar Kuruluna bağlı bir ayırma birimi oluşturularak ilgili hukuk dairesine yönlendirme gerçekleştirilebilir.

Hukuk dairelerindeki onama karar oranı ceza dairelerinde olduğu gibi % 50'lerde seyretmekte ve 8 yıllık sürede yalnızca 1988 ile 1991 yıllarında % 59'luk bir orana ulaşmış bulunmaktadır.

Bozma kararlarında ise 1984 yılında % 19.4'den 4.5'lik azalma ile 1991 yılında % 14.9'a inmesi hukuk adına olumlu bir gelişmedir. Bu verilere ait ayrıntılı tablo aşağıdadır.

1984-1991 YILLARI İTİBARİYLE YARGITAY HUKUK DAİRELERİ VE HUKUK GENEL KURULUNCA VERİLEN KARARLARIN ORANSAL (%) DAĞILIMI

Yıllar	Çıkan Dava	Onama	Bozma	Bir Bölümde Onama Bir Bölümde Bozma	Red	Geri Çevirme	Daireye	Yargı Yeri Belirtme
HUKUK DAİRELERİ								
1984	155768	54.5	19.4	0.4	8.1	6.2	11.3	0.2
1985	163615	55.8	19.2	0.3	7.3	6.3	10.8	0.2
1986	166807	54.9	18.9	0.4	7.7	7.1	10.8	0.2
1987	200426	52.1	15.2	0.3	6.7	5.4	19.9	0.1
1988	215856	59.5	16.1	0.4	7.4	6.2	10.2	0.3
1989	216614	58.8	16.4	0.3	8.2	5.7	10.3	0.3
1990	238703	58.7	16.4	0.3	8.4	4.5	11.5	0.1
1991	249382	59.4	14.9	0.2	9.8	5.1	10.5	0.2
HUKUK GENEL KURULU								
1984	1139	15.1	66.6	0.1	5.1	3.5	9.6	0.1
1985	1188	16.8	60.1	0.2	5.9	4.3	12.7	-
1986	1189	15.5	56.4	0.2	7.8	5.9	14.1	0.1
1987	1106	14.9	61.1	0.4	8.6	4.6	10.5	-
1988	1067	15.8	52.1	0.4	21.1	3.6	7.1	-
1989	697	22.8	44.6	0.4	12.9	6.3	12.9	-
1990	671	16.9	56.0	0.7	10.4	4.9	10.8	-
1991	674	19.1	55.8	0.4	10.4	4.0	10.2	-

Hukuk Genel Kurulu'nca verilen onama kararı oranı % 14 ila % 22 arasında bir değişim göstermiş; iş bitirme süresi bakımından Ceza Genel Kurulundaki tempo aynı ölçüde gerçekleştirilmiştir. Nitekim, 1987 yılında 126 gün olan ortalama süre 1991 yılında 55 güne inmiş bulunmaktadır.

Hukuk darilerindeki tempo ise yavaşlama eğilimi göstermekte ve aşağıdaki tabloda görüleceği üzere bu durum bazı daireler bakımından kritikleşmektedir (6). Beş yıllık veri serilerini içeren tablo aşağıda gösterilmiştir.

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU VE HUKUK DAİRELERİNDE ORTALAMA YARGILAMA SÜRESİNİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI
(1987–1991)

	ORTALAMA YARGILAMA SÜRESİ (GÜN)				
DAİRELER	1987	1988	1989	1990	1991
HUKUK GENEL KURULU	126	61	58	61	55
1. HUKUK	41	41	26	38	64
2. HUKUK	34	39	76	85	37
3. HUKUK	81	96	135	177	229
4. HUKUK	43	62	100	172	258
5. HUKUK	71	129	147	103	57
6. HUKUK	82	64	22	8	10
7. HUKUK	426	585	571	595	569
8. HUKUK	2	19	87	138	180
9. HUKUK	14	27	49	46	47
10. HUKUK	7	29	51	64	132
11. HUKUK	93	155	248	295	367
12. HUKUK	226	195	148	137	149
13. HUKUK	29	58	77	77	47
14. HUKUK	240	259	198	118	101
15. HUKUK	103	112	108	90	78
16. HUKUK	243	329	247	211	203
17. HUKUK	-	-	-	-	1
18. HUKUK	-	-	-	-	124
19. HUKUK	-	-	-	-	32
20. HUKUK	-	-	-	-	2
TOPLAM	129	144	148	147	153

(6) 1987 yılında yapılan tespitlere göre hukuk dairelerinde kurul olarak çalışma gün sayısının haftada 3–4 gün olduğu ve hergün en azından iki tetkik hakiminin dinlenmekte olduğu ve günde sekiz saatlik çalışma yapıldığı göz önüne alındığından her dava dosyası için ayrılabilecek ortalama sürenin sekiz dakika olduğu görülmektedir.

İlk derece hukuk mahkemesi kararlarındaki isabet değerlendirilmesi yapıldığında, ceza mahkemeleri benzeri, her beş karardan ikisi; Yargıtay aşamasında da direnme kararları bakımından hukuk dairelerinde her beş karardan birisi "isabetli" değildir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yargıtay'ın bugünkü koşulları içinde kabarık iş yükünü azaltma ve her dairedeki işin bekleme süresini en aza indirmeye yönelik (Anayasa'nın 36 ıncı maddesindeki hak arama hürriyeti bağlamında) köklü çözümlemeler geliştirilinceye kadar aşağıdaki tedbirlerin değerlendirilmesi üzerinde önemle durulmalıdır (7):

* Sulh Ceza işlerinde "tebliğname" düzenleme gereğinin kaldırılması: C.M.U.K. 310/3 üncü maddesindeki düzenlemenin itiraz ve karar düzeltme bakımından Yargıtay evresinde de normlaştırılması;

* İçtihat ve veri bankası destekli (1987 Programında 784 sayılı tedbirde yer aldığı üzere) Onursal Yargıtay üyelerinden oluşturulacak danışmanlık biriminin kurulması (8);

* Hukuk Daireleri Görev Klavuzunun çıkarılarak Başkanlar Kurulu kararına göre her yıl güncelleştirilmesi ve Başkanlar Kurulu bünyesinde bir ayırma birimin oluşturulması;

* Metropol Adliyeleri Hukuk Mahkemelerinde Ticaret ve İş Mahkemesi örneklerinde olduğu gibi ihtisas Mahkemeleri kurulması;

* Yargıtay kararlarının devamlı ve sistematik bir şekilde yayınlanması hizmetinin daha etkin hale getirilmesi amacıyla merkezi içtihat ve hukuk literatörünü içeren veri bankası oluşturulması (9);

* Bozma kararlarının artış gösterdiği konu ve konulara ait seminer ve sempozyumlar düzenlenmesi.

---

(7) Ayrıca Bkz. B. Kuru. "Bugünkü Yapısı İçinde Yargıtay'ın İş Yükünü Azaltma Çareleri" **Yargıtay Dergisi** C. 15 (Ocak-Ekim 1989) S. 1–4 ss. 58-72; T. Vacino, J. Rabin. "Örgüt Geliştirme". **Verimlilik Dergisi** (1991/3) ss. 63-84

(8) DPT. 1987 Yılı Programı İcra Planı Uygulama Raporu (Aralık 1988) s. 288.

(9) M. T. Yücel. "İçtihat Bilişim Sistemi Oluşturulması Modeli Üzerine Düşünceler" **Adalet Dergisi** Y. 81 (Ocak-Şubat 1990) ss. 157-170.